

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Jõustumise kp:
Avaldamismärge:

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium
otsus
algtekst
10.04.2014
RT I, 15.04.2014, 11

Riigilõivuseaduse § 56 lg 1 ja lg 19 ning lisa 1 alates 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis põhiseaduslikkuse kontroll

Vastu võetud 10.04.2014

RIIGIKOHUS

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEGIUM

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-4-1-7-14
Otsuse kuupäev	10. aprill 2014
Kohtukoosseis	Eesistuja Priit Pikamäe, liikmed Hannes Kiris, Indrek Koolmeister, Lea Laarmaa ja Jaak Luik
Kohtuasi	Riigilõivuseaduse § 56 lg 1 ja lg 19 ning lisa 1 alates 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis põhiseaduslikkuse kontroll osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 900 000 krooni kuni 1 000 000 krooni tuli apellatsioonkaebuselt tasuda riigilõivu 75 000 krooni
Menetluse alus	Harju Maakohtu 17. veebruari 2014. a määrus tsiviilasjas nr 2-09-4062
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

Tunnistada, et riigilõivuseaduse § 56 lõiked 1 ja 19 ning lisa 1 olid alates 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis põhiseadusega vastuolus osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 900 000 krooni kuni 1 000 000 krooni tuli apellatsioonkaebuselt tasuda riigilõivu 75 000 krooni.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK NING MAAKOHTU MÄÄRUS

1. Andres Ree (hageja) esitas 2. veebruaril 2009 Harju Maakohtule hagi AS Termia (kostja) vastu, tuvastamaks, et algatatud täitemenetlus on õigusvastane ja hagejal on õiguskeelduda AS Termia 922 880 krooni 50 sendi suuruse nõude täitmisest. Harju Maakohus vabastas 4. veebruari 2009. a määrusega hagejariigilõivu tasumisest.
2. Harju Maakohus rahuldask 30. septembri 2009. a otsusega tsiviilasjas nr 2-09-4062 hagi jajättis menetluskulud kostja kanda. Kostja esitas 30. oktoobril 2009 Tallinna Ringkonnakohtule apellatsioonkaebuse, milles palus Harju Maakohtu 30. septembri 2009. a otsuse tühistada. Kostja tasus apellatsioonkaebuse esitamisel riigilõivu 75 000 krooni.
3. Tallinna Ringkonnakohus rahuldask 23. veebruari 2010. a otsusega kostja apellatsioonkaebuse, tühistask Harju Maakohtu 30. septembri 2009. a otsuse ja tegi asjas uue otsuse, millega jättis hagi rahuldamata. Ringkonnakohus jättis kõik menetluskulud hageja kanda ja mõistis hagejalt riigituludesse välja ka hagiavalduseesitamisel tasuda tulnud riigilõivu 75 000 krooni.
4. Riigikohus ei võtnud 31. mai 2010. a määrusega nr 7-1-2-202 hageja kassatsioonkaebustmenetlusse.
5. Kostja esitas 22. juunil 2010 Harju Maakohtule menetluskulude rahalise kindlaksmääramise avalduse. Avaldusekohaselt olid kostja menetluskuludeks õigusabikulud 98 000 krooni (ilma käibemaksuta) ja riigilõiv

apellatsioonkaebuse esitamisel 75 000 krooni. Hageja leidis, et kostja menetluskulude kindlaksmääramise avaldus on põhjendamatu.

6. Harju Maakohtukohtnikuabi rahuldas 4. detsembri 2012. a määrusega kostjamenetluskulude kindlaksmääramise avalduse ja mõistis hagejalt kostja kasuks välja menetluskulud 11 083 eurot 47 senti.

7. Hageja esitas 11. veebruaril 2013 Harju Maakohtu määruse peale määruskaebuse, milles palus jätta poolte esindajate kulud poolte endi kanda ja kostja tasutud riigilõiv riigi kanda. Hageja leidis, et riigilõiv 75 000 krooni on, arvestades hagi nõude hilisemat võrdsustamist mitterahalise nõudega, ebaproportsionaalselt ja -mõistlikult suur. Ebamõistlikult suure riigilõivusissenõudmine on vastuolus põhiseadusega.

8. Tallinna Ringkonnakohtu tühistas 3. juuli 2013. a määrusega Harju Maakohtu kohtunikuabi 4. detsembri 2012. a määruse ja saatis asja uueks läbivaatamiseks samale maakohtule.

9. Harju Maakohus rahuldas 17. veebruari 2014. a määrusega tsiviilasjas nr 2-09-4062 kostjamenetluskulude rahalise kindlaksmääramise avalduse osaliselt ja mõistis hagejalt kostja kasuks välja menetluskulud 4196 eurot 93 senti. Maakohus tunnistas põhiseaduse vastaseks ja jättis kohaldamata riigilõivuseaduse (RLS) § 56 lg-d 1 ja 19 ning lisa 1 (30. oktoobril 2009 kehtinud redaktsioonis) koostoimes osas, milles need nägid tsiviilasjashinnaga 900 000 krooni kuni 1 000 000 krooni ette kohustetasuda apellatsioonkaebuse esitamisel riigilõivu 75 000 krooni.

10. Maakohus edastas 17. veebruari 2014. a määruse tsiviilasjas nr 2-09-4062 põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse algatamiseks Riigikohtule. Maakohtumäärus saabus Riigikohtusse 26. veebruaril 2014.

MENETLUSOSALISTE ARVAMUSED

11. Riigikogupõhiseaduskomisjon on seisukohal, et enne 1. juulit 2012 kehtinud riigilõivud olid põhiseadusega vastuolus.

12. Kostja OÜ Termia (endine AS Termia) leiab, et apellatsioonkaebuse esitamisel tasuda tulnud riigilõiv 75 000 krooni oli põhiseadusega vastuolus.

13. Õiguskantsler on seisukohal, et apellatsiooni esitamise ajal (1. jaanuar 2009 kuni 31. detsember 2010 redaktsioonis) kehtinud RLS § 56 lg-d 1 ja 19 koostoimes lisaga 1, mille alusel tuli tsiviilasjas hinnaga 900 000 kuni 1 500 000 krooni maksta apellatsioonkaebuse esitamiseks riigilõivu 75 000 krooni, ei olnud kooskõlas põhiseaduse (PS) § 24 lg-ga 5 ning §-ga 11.

14. Justiitsminister leiab, et vaidlusalused sätted olid põhiseadusega kooskõlas.

KOHALDAMATA JÄETUD SÄTTED

15. Riigilõivuseaduse (RTI 2006, 58, 439; RT I 2008, 59, 330) § 56 "Hagiavalduse, avalduse jakaebuse läbivaatamine" lg-d 1 ja 19:

"(1) Hagiavalduse esitamisel tasutakse riigilõivu lähtuvalt hagi hinnast käesoleva seaduse lisa 1 järgi võikindla summana.

[---]

(19) Tsiviilasjas tehtud maakohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse esitamisel tasutakse riigilõivu sama palju, kui tuleb tasuda hagi või muu avalduse esialgsel esitamisel maakohtule, arvestades apellatsioonkaebuse ulatust."

16. Lisa 1 riigilõivuseaduse juurde "Riigilõivu täismäärad avalduse esitamise eest tsiviilkohtumenetluses (kroonides)" (1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010) väljavõte:

Tsiviilasja hind kuni, k.a	Riigilõivu täismäär
900 000	[---]
1 000 000	75 000

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

17. Säte, mille põhiseaduspärasust Riigikohus hindab, peab olema vaidluse lahendamisel asjassepuutuv (põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse (PSJKS) § 14 lg 2).

18. Harju Maakohus tunnistas RLS § 56 lg-d 1 ja 19 ning lisa 1 alates 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis põhiseaduse vastaseks ja jättis kohaldamata 14. veebruari 2014. a määrusegatsiviilasjas nr 2-09-4062, vaadates läbi kostja OÜ Termia (endine AS Termia) menetluskulude rahalise kindlaksmääramise avaldust. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 174 lg 1 kohaselt võib menetlusosaline nõuda asjalahendanud esimese astme kohtult menetluskulude rahalist kindlaksmääramist lahendis sisalduva kulude jaotuse alusel 30 päeva jooksul alates kulude jaotuse kohta tehtud lahendi jõustumisest. Menetluskulude jaotus määrati kohtuasjas nr 2-09-4062 kindlaks Tallinna Ringkonnakohtu 23. veebruari 2010. a otsusega, mis jõustus 31. mail 2010, mil Riigikohus jättis hageja kassatsioonkaebuse menetlusesse võtmata. Kostja oli 30. oktoobril 2009 esitanud Tallinna Ringkonnakohtule apellatsioonkaebuse ja tasunud hagi hinnalt 922 880 krooni 50 senti riigilõivu 75 000 krooni.

19.Kolleegium leiab, et kostjaavalduse lahendamisel Harju Maakohtus olid RLS § 56 lg-d 1 ja 19 ning lisa 1 alates 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis asjassepuutuvad sätted osas, mis nägid ette, ettsiviilasjas hagihinnaga üle 900 000 krooni kuni 1 000 000 kroonituli apellatsioonkaebuse esitamisel tasuda riigilõivu 75 000 krooni.

20.Põhiõiguse riive onselle kaitseala iga ebasoodus mõjutamine (vt alates Riigikohtupõhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 6. märtsi 2002. a otsusest nr 3-4-1-1-02, punkt 12). Apellatsioonkaebuselt riigilõivutasumise nõue ja selle määr riivavad PS § 24 lg-s 5 sätestatud edasikaebepõhiõigust (vt nt Riigikohtu üldkogu 12. aprilli 2011. aasta otsust nr 3-2-1-62-10, punkt 39).

21.Riigikohus on leidnud, et tsiviilkohtumenetluses on riigilõivu esmaseks eesmärgiks tagada, ettoiminguosaline hüvitaks riigi tehtava avalik-õigusliku toimingu kulutused kastäielikult või osaliselt. Lisaks sellele on riigilõivu eesmärk kapõhendamate ja pahatahtlike kaebuste esitamise vältimine ehkmenetlusökoonomia (vt Riigikohtu üldkogu 12. aprilli 2011. a otsust nr 3-2-1-62-10, punktid 44 ja 45).

22.Riigikohus tunnistas alates 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis RLS § 56 lg 1 ja lisa 1 põhiseaduse vastaseks osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 900 000 krooni kuni 1 000 000 krooni tulihagiavalduselt tasuda riigilõivu 75 000 krooni. Riigikohus leidis, etnimetatud riigilõivu määr oli põhiseadusega vastuolus, kuna ei olnud menetlusökoonomiaja õigusemõistmise kulude kandmise osalemise eesmärkide saavutamiseksproportsionaalne abinõu (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalvekolleegiumi 4. novembri 2013. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-28-13 ja 10. veebruari 2014. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-35-13).

23.Eelviidatud otsusteõiguslikele põhjendustele tuginedes leiab kolleegium ka praeguses asjas, ettsiviilasjas hinnaga üle 900 000 krooni kuni 1 000 000 krooniapellatsioonkaebuselt tasuda tulnud riigilõiv 75 000 krooni ei olnudmenetlusökoonomia ja õigusemõistmise kulude kandmise osalemise eesmärkidesaavutamiseks proportsionaalne abinõu.

24.Lähtudes eeltoodust jajuhindudes PSJKS § 15 lg 1 p-st 5, tunnistas Riigikohus, et RLS § 56 lg-d 1 ja 19 ning lisa 1 olid 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis vastuolus PS § 24 lg-ga 5 ja §-ga 11 osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 900 000 krooni kuni 1 000 000 krooni tuli apellatsioonkaebuselt tasuda riigilõivu 75 000 krooni.

Priit Pikamäe, Hannes Kiris, Indrek Koolmeister, Lea Laarmaa, Jaak Luik